

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
завідувач кафедри ФМФР

(підпис)
“ ” 2020 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
072 Фінанси, банківська справа та страхування**

за освітньо-професійною програмою **Фінанси, фінансовий менеджмент
та страхування**

на тему: **«Фінансова стійкість страхової компанії»**

Виконавець
студентка ЦЗВФН

Добрянська Юлія Євгеніївна

/підпис/

Науковий керівник
ст. викладач

Сташкевич Наталія Миколаївна

/підпис/

Одеса 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	6
1.1. Особливості фінансової діяльності страхової компанії	6
1.2. Поняття фінансової стійкості страхової компанії	11
1.3. Оцінка фінансової стійкості страхової компанії.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ПРАТ СГ «ТАС».....	29
2.1. Загальна оцінка діяльності страхової компанії ПРАТ СГ «ТАС».....	29
2.2. Аналіз фінансового стану страхової компанії ПРАТ СГ «ТАС».....	36
2.3. Аналіз фінансової стійкості страхової компанії ПРАТ СГ «ТАС».....	47
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ.....	53
3.1. Напрямки удосконалення фінансової діяльності страхових компаній.....	53
3.2. Розробка рекомендацій щодо зміцнення фінансової стійкості страхової компанії ПрАТ СГ «ТАС».....	61
3.3. Використання економіко-математичного моделювання в забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії	75
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективно функціонуючий страховий ринок є невід’ємною складовою фінансової інфраструктури країн з ринковою економікою. В умовах невизначеності та широкого спектра ризиків страхові компанії покликані надавати надійний страховий захист юридичним і фізичним особам, сприяючи їх ефективному функціонуванню та забезпечуючи їх впевненість у майбутньому. Стійкість страхових компаній є не лише важливою передумовою їх виживання, але й запорукою успішної реалізації їх місії та стратегічних цілей.

Фінансова стійкість страхових компаній є основною умовою, за допомогою якої інститут страхування може повноцінно виконувати свою багатопланову роль у процесі суспільного відтворення.

Фінансова стійкість - одна з найважливіших характеристик фінансового стану будь-якого підприємства. Вона впливає на фінансові відносини з іншими суб’єктами господарювання. А визначення її ролі в життєдіяльності та конкурентоспроможності саме страхової компанії є необхідним етапом у вирішенні проблеми на всіх рівнях. Тому пріоритетним напрямом для страхових компаній стає комплексне дослідження джерел забезпечення фінансової надійності страховика. Страхові компанії, як й інші суб’єкти господарювання, функціонують в однакових умовах, ба отже, піддаються тим самим ризикам. Але одночасно, враховуючи специфіку пропонованих послуг, на них впливають фактори, що притаманні лише страховій діяльності. Від якості управління ними керівництвом страховика й залежатиме, наскільки добре почуватиметься організація на страховому ринку в тих чи інших умовах. Зміна будь-якого чинника призводить до зміни фінансового стану страхової компанії.

На сьогоднішній день Україна знаходиться у складному фінансово-економічному стані, що негативно впливає на функціонування ринків фінансових послуг та страхових послуг, гальмує розвиток страхової справи і приводить до банкрутства страхових компаній. За цих обставин посилюються

вимоги до надійності та платоспроможності страховиків на підставі оцінки їх фінансових результатів та аналізу фінансової діяльності з використанням нових підходів, форм і методів аналізу. Цим і обумовлена актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Сучасні умови розвитку ринкових відносин передбачають, передусім, необхідність забезпечення фінансової надійності страхової компанії. Адже надійність та платоспроможність конкретного страховика пов'язана з фінансовою стійкістю компанії. Саме вона виступає індикатором того, чи зможе страховик у майбутньому виконати свої зобов'язання, а оцінка рівня фінансової стійкості є одним з найважливіших завдань при визначенні якості роботи страховика. Правильна оцінка та управління фінансовою стійкістю дасть змогу ефективно здійснювати управління їхніми ресурсами та забезпечить виконання зобов'язань перед клієнтами в повному обсязі. Таким чином, важливим моментом для досягнення високого рівня фінансової стійкості в майбутньому є визначення сьогодні комплексної методології оцінки фінансової надійності страховика.

Нині в Україні бракує ґрунтовних науково-практичних праць з проблеми визначення джерел фінансової надійності страховиків. Серед вітчизняних науковців, які досліджують страхування, в тому числі питання забезпечення фінансової надійності та стійкості страхової компанії, слід згадати таких вчених: Журавка Ф.О., Іванюк І.С., Маруженко Д.С., Іонін Є.Є., Козоріз Г.Г., Мурашко О.В., Науменкова С.В., Ремньова Л.М., Ромащенко О.В., Ротова Т.А., Селівьорстов О.А.

Мета дослідження. Метою є дослідження теоретико-методичних положень, а також практичних рекомендацій щодо визначення джерел фінансової надійності та стійкості страхової компанії.

Відповідно до сформульованої мети було визначено і вирішено комплекс теоретичних, науково-методичних і практичних задач:

- розкрити суть і значення фінансової стійкості страхових компаній;

- систематизувати показники оцінки фінансової стійкості страхових компаній;
- проаналізувати показники фінансової діяльності та фінансової стійкості страхової компанії ПрАТ СГ «ТАС»;
- обґрунтувати шляхи підвищення фінансової стійкості страхової компанії ПрАТ СГ «ТАС».

Об'єктом дослідження є економічні процеси оцінки фінансової стійкості страхових компаній як запоруки ефективного управління фінансами та успішної страхової діяльності.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів забезпечення фінансової стійкості страхової компанії.

Методи дослідження. У роботі для вирішення поставлених задач було використано наступні методи: монографічний – для вивчення та теоретичного узагальнення сучасних наукових досліджень з питань фінансової стійкості страхових компаній; порівняльний аналіз – для зіставлення фактичних даних діяльності страхової компанії різних періодів; графічний – для наочного відображення результатів дослідження; абстрактно-логічний метод – у процесі формування теоретичних узагальнень та висновків.

Інформаційною базою дослідження виступають нормативно-правові акти, що регламентують організацію фінансової діяльності страхових компаній; зведені статистичні дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг; Інтернет-ресурси; монографічні, періодичні та довідкові публікації; фінансова звітність ПрАТ СГ «ТАС»; результати власних досліджень і розрахунків.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що фінансова стійкість страхової компанії – це комплекс дій, спрямованих на постійну підтримку балансу між витратами та зобов'язаннями страховика й фінансовими ресурсами, необхідними для їх покриття або виконання, в результаті чого досягається ефективний розвиток страхової компанії, незважаючи на зміну зовнішніх та внутрішніх факторів функціонування економіки. Фінансова стійкість страхової компанії перебуває під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів.

Забезпечення фінансової стійкості страхової компанії є можливим лише за умови постійного та детального контролю діяльності страховика й своєчасного реагування керівництва компанії на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Директива Solvency II націлена на надання дещо більшої свободи у формуванні ефективного ризик менеджменту страхової компанії, оскільки платоспроможність контролюватиметься на основі методики, яка буде самостійно розроблена страховиком. Регулятор буде оцінювати лише адекватність цієї методики. Це й має сприяти підвищенню якості надання страхових послуг клієнтам.

Встановлення державою обов'язкових вимог щодо забезпечення фінансової стійкості страховиків, державний нагляд і контроль за дотриманням цих вимог об'єктивно необхідні.

Складність питання фінансової стійкості пояснюється його комплексністю, оскільки в ньому зацікавлені всі суб'єкти страхових відносин: страхувальник, страховик та держава. Тому вирішення цієї проблеми повинно враховувати інтереси кожної зі сторін. Оцінка фінансової стійкості страховика повинна включати не лише кількісні показники, а й якісні характеристики його діяльності. Адже, страховик, на відміну від інших підприємств, приймає від страхувальника гроші не в обмін на суто матеріальний товар або послугу, а в обмін на фінансову послугу, яка забезпечує страховий захист у вигляді майбутніх страхових виплат тільки тим страхувальникам, які зазнають збитків і

потребуватимуть фінансової допомоги. Ця особливість (тобто «плата наперед») потребує певних гарантій щодо здатності страхової компанії відповідати за своїми зобов'язаннями перед страхувальниками. Якісна оцінка фінансової стійкості страховика можлива шляхом застосування експертних методів з подальшим застосуванням інструменту рейтингування.

До того ж, обов'язковою умовою нормального функціонування будь-яких суб'єктів господарювання, в тому числі і страхових компаній, є наявність ефективної законодавчої бази, що враховує особливості вітчизняного ринку.

Саме тому, важливо конкретизувати законодавчі вимоги, що стосуються фінансової стійкості страховика, з метою мінімізації зловживань і використання шахрайським схем з боку страхових компаній.

Аналіз фінансової стійкості проводився за матеріалами страхової компанії ПРАТ СГ «ТАС». З проведеного аналізу можна зробити наступні висновки.

Аналіз фінансового стану показав, що страхова компанія станом на кінець 2019 року має загальний розмір фінансових ресурсів 2105901,60 тис. грн. За останні роки спостерігаємо їх підвищення на 81,88% (948031,30 тис. грн.) порівняно з 2017 роком.

За результатами роботи компанії за 2019 рік розвиток страхової діяльності здійснювався в напрямку збільшення об'єму страхових послуг, покращення їх якості, розробки та застосування нових страхових програм, удосконалення технологій страхування та збільшення страхового поля.

За підсумками 2019 року ПРАТ СГ «ТАС» зібрала понад 1,82 млрд. грн. страхових премій - це на 30,8% перевищує показники аналогічного періоду 2018 року.

За підсумками 2019 року компанія сформувала також збалансоване зростання збору страхових виплат. Страхові виплати склали 727,0 млн. грн., що на 33,3% більше показників 2018 року.

Отже, у ході аналізу було виявлено, що товариство має добрий фінансовий стан. Коефіцієнти ліквідності страхової компанії відповідають нормативам. Однак на протязі аналізованого періоду деякі з них зменшуються. Це негативна

тенденція, яка говорить, що страхова компанія недостатньо ефективно управляє своїми коштами.

Аналізуючи показники фінансової стійкості, можна зробити висновок, що величина власних засобів ПРАТ СГ «ТАС» низька, про це свідчать отримані коефіцієнти. Частка позикових засобів, навпаки, висока, що має під собою небезпеку нестабільності і нестійкості. Аналізований період характеризується підвищенням ризику неплатоспроможності, так як коефіцієнт фінансової залежності збільшується. Коефіцієнт фінансової залежності показує, що товариство залежить від зовнішніх джерел фінансування, що в умовах нестабільної економіки і інфляції – негативний фактор для діяльності товариства. Збільшення коефіцієнту фінансового ризику на 01.01.2020 року, свідчить про зростання залежності страхового товариства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості.

Проаналізувавши коефіцієнт концентрації позикового капіталу, ми бачимо, що товариство більш ніж наполовину функціонує на позиковому капіталі.

Для підвищення фінансової стійкості слід прийняти ряд можливих заходів, як комплексних (наприклад, перегляд страхової, фінансової і маркетингової політики), так і конкретних:

1. активніше проводити маркетингові заходи, надаючи клієнтам ширший спектр послуг і їх поєднання в одному страховому продукті (наприклад, страхові, юридичні і банківські). Велику допомогу у виявленні резервів поліпшення фінансового стану товариства може надати рекламна компанія для залучення нових покупців і маркетинговий аналіз по вивченню попиту і пропозиції, ринків збуту і формуванню на цій основі оптимального асортименту і структури виробництва продукції;

2. зіставити ціни на страхові послуги з аналогами конкурентів, проводити факторний аналіз витрат з одночасним знаходженням так званої точки беззбиткової, нижче значення якої діяльність страховика буде неефективною;

3. для скорочення дебіторської заборгованості і її частки у складі поточних активів підприємству ПРАТ СГ «ТАС» необхідно вибирати надійних партнерів по бізнесу і оптимальну схему взаємодій з ними. Вказана робота по контролю дебіторської заборгованості поєднується з аналізом дебіторів, який дозволяє виключити на майбутнє дебіторів з високим ризиком;

4. ПРАТ СГ «ТАС» повинне відстежувати і налагоджувати роботу по формуванню оборотних коштів шляхом нормування і контролю. Це дозволить звити внутрішні резерви від нераціонального використання засобів і направити їх на покриття деяких з комерційних витрат;

5. для збільшення зростання об'єму виручки, а отже і отримання додаткового прибутку необхідно, приділити особливу увагу розширенню запропонованих послуг.

Викладені методи зміцнення фінансової стійкості підприємства охоплюють практично весь комплекс виникаючих проблем і дозволяють значно підвищити ефективність управління капіталом компанії.

Необхідно підкреслити, що регулярне проведення аналізу фінансової стійкості стає все більш актуальним у зв'язку із збільшенням числа страхових організацій і відповідно - кількості потенційних банкрутів. У такій ситуації «відвертість» страховиків є ознакою їх упевненості у власних можливостях.

Фінансову стійкість компанії необхідно зміцнювати шляхом зменшення залежності від залучених джерел фінансування, збільшувати фінансування за рахунок стійких пасивів.

По проведеному аналізу фінансового стану ПРАТ СГ «ТАС» ми прийшли до висновку, що компанія знаходиться в нормальному фінансовому стані, однак показники платоспроможності та ліквідності зменшуються на протязі аналізованого періоду. При прийнятті правильних управлінських і фінансових рішень його подальша робота буде ефективна, дохідна і цілеспрямована, що дозволить компанії залучати ділових партнерів, з урахуванням пропозицій, що запропоновані у кваліфікаційній роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова, М. М. Страхування: Навч.-методичний посібник для студентів вищих навч.закладів. К. : ЦУЛ, 2002. 207с.
2. Аберніхіна І. Г. Система показників оцінки фінансової надійності страховика. *Фінанси України*. 2018. № 6. С. 74-86.
3. Артюх Т.М., Бабко В.Л., Бабко Т.В., Бушанський А.В. Страхування: Підручник. 2-ге вид., перероб.і доп. К. : КНЕУ, 2002. 600с.
4. Базилевич В. Д. Страхова справа. 4-ге вид.,перероб.і доп. Київ: Знання, 2005. 351с.
5. Безугла В. О. Страхування: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. К. : Центр учбової літератури, 2008. 582с.
6. Бігдаш В.Д. Страхування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. К. : МАУП, 2006. 448 с.
7. Братюк В. П., Гудачок Я. Ю. Дослідження управління фінансовою надійністю страховика на прикладі страхових компаній України. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>. (дата звернення: 10.03.2020)
8. Бутиріна В. М. Концептуальні основи фінансової стійкості страхових організацій. *Вчені записки Таврійського національного університету. Сер.: економіка та управління*. 2013. № 26 (65). С. 20-26. URL: http://sneconmanag.crimea.edu/arhiv/2013/uch_26_lecon. (дата звернення: 10.03.2020)
9. Дюжиков Е.Ф., Сплетухов Ю.А. Оценка финансового состояния страховщика *Финансы*. 2010. №11-12.
10. Журавка Ф. О., Журавка О. С. Методологічні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства. *Вісник Української академії банківської справи*. 2009. №8. С. 22-29.
11. Журавка О. С., Бочкарева Т. О Фінансова безпека сучасного страхового ринку України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. №6/1. С. 57-65.

12. Іванюк І.С., Маруженко Д.С. Теоретичні підходи до визначення категорії «фінансова стійкість страхової компанії». *Фінанси України*. 2010. № 11. С. 9-11.
13. Іонін Є.Є. Розв'язання питань методологічного обґрунтування понять «платоспроможність» і «ліквідність». *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 6. С. 30-43.
14. Кисільова І. Ю. Оцінка фінансової надійності страховика. *Вісник Одеського національного університету*. 2014. № 19. Вип. 2(5). С. 139-143.
15. Кінащук Л. Л. Страхування: теорія та практика проведення: Монографія. К. : Атіка, 2004. 112с.
16. Козоріз Г.Г. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні. *Регіональна економіка*. 2009. № 2. С. 182-192.
17. Лопата О. О. Система оцінки фінансової стійкості страхової компанії. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.техн. пр.* Львів : НЛТУ України, 2009. Вип. 19.5. С. 191-196.
18. Методика оценок финансовой устойчивости и платежеспособности страховой компании. URL: <file:///E:/UPLOAD/metodika>. (дата звернення: 10.03.2020)
19. Мурашко О.В. Технічні резерви та їх роль у забезпеченні фінансової надійності страхової компанії : дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук : 08.04.01. К. : КНЕУ, 2012. 260 с.
20. Нагайчук Н. Г. Теоретичні підходи до визначення змісту поняття «фінанси страхових організацій». *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. №11. С. 32-35.
21. Науменкова С.В. Оцінка впливу галузевої приналежності на рівень перспективної платоспроможності позичальника. *Вісник Національного банку України*. 2013. № 7. С. 1-8.
22. Олійник В. М. Методологічні засади забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: дис. д-ра екон. наук: 08.00.08. Укр. акад. банк. справи. Суми. 2017. 507 с.

23. Офіційний сайт Державної служби статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.04.2020)
24. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://nfp.gov.ua>. (дата звернення: 18.04.2020).
25. Показники оцінки фінансового стану страховика. URL: <http://www.virtual.ks.ua>. (дата звернення: 18.04.2020).
26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України: [Електронний ресурс]: від 16. 07. 99 № 996-XIV, редакція від 16.11.2019 на підставі 2545-VIII. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.04.2020).
27. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.91р. №1577-12 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.04.2020)
28. Про страхування: Закон України від 07.03.96р. №85/96-ВР в редакції від 04.10.2001 р. №2745-3. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.04.2020)
29. Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.04.2020)
30. Ремньова Л.М. Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства як складова його фінансового менеджменту. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 2. С. 87-96.
31. Страховой новостной портал "Фориншурер" URL: <http://forinsurer.com/ratings/life>. (дата звернення: 08.04.2020).
32. Ткаченко Н.В. Страхування. Навчальний посібник. К.: Ліра, 2007. 376 с.
33. Турбина К.Е. Финансовые механизмы страхового рынка, повышение надежности страховых операций: страховой титул и гарантийный фонд. *Финансы*. 2009. №5.
34. Фінансова звітність ПрАТ СГ «ТАС». URL: <https://sgtas.com.ua/>. (дата звернення: 08.04.2020)

35. Чернова Г.В. Страхование и управление рисками. Навчальний посібник для бакалаврів М. : Издательство Юрайт, 2014. 767 с.
36. Шакура О. О. Дослідження сутності фінансової надійності страховика в умовах розвитку системи комерційного страхування в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.15. С. 270-277.
37. Шевчук О. В. Управління фінансовими ресурсами страхових компаній. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. № 2. С. 116-126.
38. Шірінян Л. В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. №9. С. 173-178.
39. Шірінян Л. В. Рейтингова система і рейтинг-оцінка фінансової стійкості страхових компаній України. *Світ фінансів*. 2007. № 2. С. 152–163.